VIKIPEEDIA

Sindhi keel

See artikkel ootab keeletoimetamist.
Kui oskad, siis palun aita artiklit keeleliselt parandada (https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Sindhi_keel&action=edit). (Kuidas ja millal see märkus eemaldada?)

Sindhi keel (Sindhī, सिन्धी) [1] on indoeuroopa keelkonna India ehk indoaaria rühma Sindhi alarühma kuuluv keel, [3] mida kõneldakse põhiliselt Pakistanis Sindhi provintsi kaguosas ja Indias.[4] Samuti kõneldakse seda keelt immigrantide kogukondades Araabia Ühendemiraatides, Belize'is, Kanadas, Filipiinidel, Singapuris, Suurbritannias ja Ameerika Ühendriikides.[3] Ametlik riigikeel on see kahes riigis: Pakistanis (18 500 000 kõnelejat) ja Indias (2 800 000 kõnelejat).[2]

sindhi keel (Sindhī, सिन्धी [1])	
Kõneldakse	Pakistanis (18 500 000) Indias (2 800 000)
Piirkonnad	Sindhi provintsi kaguosa, India lääneosa
Kokku kõnelejaid	21,5 miljonit [2]
Keelesugulus	indoeuroopa keeled indoiraani keeled India ehk indoaaria keeled Loode-India rühm Sindhi keeled **sindhi keel**
Ametlik staatus	
Ametlik keel	Pakistanis Indias

Sisukord

Põhiarvsõnad

Keele struktuur
- Häälikusüsteem
- Vokaalid
- Konsonandid
- Sõnarõhk
- Nimisõnad, omadussõnad ja asesõnad
- Verbid
- Sõnajärg

Keelenäited

Kiri

Viited

Põhiarvsõnad

[4]

Keele struktuur

Sindhi keel koosneb 46 konsonandist ja 16 vokaalist.[5]

Häälikusüsteem

Sindhi keele fonoloogiline süsteem on sarnane teiste indoiraani keeltega. Nagu kõigil indoiraani keeltel, on ka sindhi keelel suur hulk foneeme. Enamus sindhi keele silpidest lõppevad vokaali või poolvokaaliga. Vaid vähesed silbid lõppevad konsonandiga ja konsonantühendeid esineb harva.[6]

Vokaalid

Sindhi keeles on palju vokaale, mis võivad olla nii pikad kui ka lühikesed. Nende pikkust on märgitakse pikkusmärgiga (nt ū). Lisaks on kõigil vokaalidel nasaalsed vasted, mis on märgitud tildega (nt ũ).

Vokaalfoneemide jagunemine sindhi keeles[6]

	eesvokaalid	**keskvokaalid**	**tagavokaalid**
kõrged vokaalid	i – ī – ĩ		u – ū – ũ
keskkõrged vokaalid	e – ē – ẽ		o – ō – õ
madalad vokaalid		a – ā – ã	

Konsonandid

Sindhi keeles on konsonante rohkem kui enamikus teistes indoiraani keeltes. Esineb aspireeritud ja aspireerimata sulghäälikuid, afrikaate ja nasaale, näiteks: p—pʰ, t—tʰ, k—kʰ, b—bʰ, d—dʰ, g—gʰ, tʃ – tʃʰ, /m/—/mʰ/,/ /n/—/nʰ/, /ŋ/—/ŋʰ/. Aspireeritud konsonante hääldatakse tugeva hõngusega.

Esineb apikaalseid ja retrofleksseid konsonante, näiteks: /t/ – /ʈ/, /d/ – /ɖ/, /n/ – /ɳ/, /r/ – /ɽ/. Apikaalseid konsonante hääldatakse keeletipu abil suulage puudutades ja sel viisil õhu läbivoolu takistades, retrofleksseid aga painutatud keeletipuga, nii et keele alaosa suulage puudutab.

Sindhi keelel on ebatavaliselt suur hulk konsonante /ɓ, ɗ, ƒ, ɠ/, mille hääldamisel surutakse õhku häälepiluga mitte välja, vaid allapoole. Selliseid häälikuid teistes indoiraani keeltes ei esine.

/ʃ/ = sh ingliskeelses sõnas shop

/tʃ/ = ch ingliskeelses sõnas chop

/x/, /ɣ/ – inglise keeles vasteid pole

/ɲ/ = esimene n ingliskeelses sõnas canyon

/ŋ/ = ng ingliskeelses sõnas song

/mʰ/, /nʰ/, /ŋʰ/ – inglise keeles vasteid pole

/ʋ/ mõistetakse kui /w/ või /v/

/j/ = y ingliskeelses sõnas yet [6]

Sõnarõhk

Rõhk ei määra muidu identsete sindhikeelsete sõnade tähendust. Tavaliselt on rõhutatud sõna tugevaim silp. Konsonandist ja vokaalist koosnevad silbid on tugevamad kui ainsast vokaalist koosnevad silbid. Konsonandist ja mitmest vokaalist koosnevad silbid on tugevamad kui konsonandist ja ühest vokaalist koosnevad silbid.[6]

Nimisõnad, omadussõnad ja asesõnad

Sindhi keele nimisõnu iseloomustab keerukas tüvemuutuste ja järelliidete süsteem

Määratud sugu (nais- või meessugu), nimisõna käändub

Arvukategoorial on kaks liiget nagu eesti keeleski (ainsus ja mitmus)

Kaheksa käänet: nominatiiv, akusatiiv, daativ, genitiiv, ablatiiv, lokatiiv, instrumentaal, vokatiiv; käändeid märgitakse muutustega nimisõna tüves ja järelliitega

Omadussõnu käänatakse täpselt nagu nimisõnu, neil on sama sugu, arv ja kääne Asesõnad muutuvad arvus ja käändes [6]

Verbid

Kolm aega: minevik, olevik ja tulevik

Kaks aspekti: imperfektiivne ja perfektiivne

Tegumoed: aktiivne ja passiivne

Kõneviisid: indikatiiv, imperatiiv, subjunktiiv, kontrafaktuaalsus[6]

Sõnajärg

Üldjuhul kasutatakse SOV (subjekt, objekt, verb) sõnajärge. Samas võib sõnajärge millelegi tähelepanu juhtimiseks või millegi rõhutamiseks ka muuta.[6]

Keelenäited

heeu na'ndhr^o b^aaru aahe – tema (meessoost) on väike laps

heea na'ndhr^ee b^aar aahe – tema (naissoost) on väike laps

heeu mu'nhi'njo d^aad^o aahe – tema on minu vanaisa (isa isa)[7]

Kiri

Sindhi keele kirjutamisel kasutatakse kahte erinevat kirja: muudetud araabia kirja (kasutatakse nii Pakistanis kui ka Indias) ja devanagaari kirja (kasutab osa Indias elavatest sindhi keele kõnelejatest). Sindhi keelt saab kirjutada ka ladina kirjas, mida kasutatakse aina enam elektroonilisel suhtlemisel.[6]

Kuna sindhi keelel on palju rohkem konsonante ja vokaale kui araabia keelel, on selle keele kirjapanekuks tähe põhikujusid muutvaid diakriitilisi märke kasutades uusi tähti loodud. Seega koosneb ortograafia 52 konsonandi grafeemist, 10 vokaalisümbolist ja hulgast diakriitikutest. Sindhi keelt kirjutatakse nagu araabia keeltki paremalt vasakule ning lühikesed vokaalid sõnades jäetakse kirjavormis välja. Lühikesed vokaalid pannakse kirja ainult diakriitikutena eelneva konsonandi peal (välja arvatud sõna alguses).[2]

Viited

1. [1] (http://www.eki.ee/knab/lgv/iei5.htm#98001401)Eesti Keele Instituudi kohanimeandmebaas (loetud 26.10.2013)
2. [2] (http://www.lmp.ucla.edu/Profile.aspx?LangID=201&menu=004) UCLA Language Materials Project (loetud 26.10.2013)
3. [3] (http://www.ethnologue.com/language/snd) Ethnologue (loetud 17.09.2013)
4. [[4] (http://www.omniglot.com/writing/sindhi.htm)] Omniglot (loetud 31.10.2013)
5. [5] (https://en.wikipedia.org/wiki/Sindhi_language)Wikipedia (loetud 27.10.2013)
6. [[6] (http://aboutworldlanguages.com/sindhi)] About World Languages (loetud 31.10.2013)
7. [7] (http://www.chandiramani.com/howtoreadandwrite.html)Chandiramani (loetud 31.10.2013)

Pärit leheküljelt "https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Sindhi_keel&oldid=4993244"

Selle lehekülje viimane muutmine: 10:44, 10. mai 2018.

Tekst on kasutatav vastavalt Creative Commonsi litsentsile "Autorile viitamine + jagamine samadel tingimustel"; sellele võivad lisanduda täiendavad tingimused. Täpsemalt vaata Wikimedia kasutamistingimustest.